

Наталія Поліщук

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти (Луцьк),

Наталія Кардашук, Галина Давидюк,

Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

СТВОРЕННЯ УМОВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ОЗДОРОВЧОЇ ФУНКЦІЇ

Розглядається проблема створення умов у закладі загальної середньої освіти для реалізації оздоровчої функції. Доведено, що здоров'я та навчання взаємопов'язані і взаємообумовлені. Чим міцніше здоров'я учнів, тим продуктивніше навчання, і, отже, чим вище активність і протистояння можливій негативній дії ззовні, тим успішніше протікає адаптація до умов середовища.

Уточнено зміст поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище», як сукупність певних умов (гігієнічних, медичних, психологічних, педагогічних); застосування активних форм і методів навчання, спрямованих на збереження й зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу; наявність позитивної психологічної атмосфери під час навчальних занять; обізнаність педагогів і учнів зі способами збереження здоров'я і дотримання ними здоров'язбережувальної поведінки; вироблення в педагогів ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я школярів.

Зосереджено увагу на чинниках освітнього середовища, значимих для збереження здоров'я учнів та педагогів. Окреслено основні напрями формування здоров'язбережувального середовища закладу загальної середньої освіти. Виокремлено дидактичні умови формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Представлено модель формування здоров'язбережувального освітнього середовища, що являє собою сукупність мікросередовищ – екологічного, емоційно-поведінкового, культурологічного, предметного, змістовно-методичного.

***Ключові слова:** організація здоров'язбережувального освітнього середовища, здоров'язбережувальна та здоров'яформувальна педагогіка, здоров'язбережувальні освітні технології.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Освіта XXI століття – це освіта для людини. Завданням сучасної школи є виховання компетентної особистості, яка володіє не лише знаннями, високими моральними якостями і є професіоналом, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи знання й беручи на себе відповідальність за свою діяльність. Нова українська школа визначає десять ключових компетентностей. Особливе місце займає компетентність здоров'язбереження. Це пояснюється, насамперед, тим, що стан здоров'я є показником духовного, соціально-економічного й людино-біологічного добробуту населення, рівня цивілізованості країни. Тому

гуманізація освіти вимагає якісно нового підходу до потреб людини, формування стійких мотивацій до здорового способу життя, позитивної соціальної поведінки.

Відтак, одним із пріоритетних напрямів діяльності школи є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Саме школа, як головна ланка національної системи освіти, повинна і може забезпечити учнів необхідною базовою теоретичною підготовкою, в тому числі, з фізичної культури, основ здоров'я, валеології, сформувати позитивне ставлення щодо збереження та зміцнення здоров'я, соціально-психологічні здоров'язбережні компетентності, стиль життя, що сприятиме саморозвитку особистості з питань використання сучасних способів оздоровлення, оволодіння необхідними руховими навичками, умінням своєчасно приймати рішення щодо запобігання шкідливим звичкам й небезпечній поведінці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Турбота про здоров'я дітей завжди була в центрі уваги педагогів-дослідників. У працях П. Блонського, В. Кащенко, П. Лесгафта, В. Сухомлинського, К. Ушинського охарактеризована роль школи в створенні умов для виховання в дитині бадьорості духу та формування здорового способу життя.

Концептуальні основи здоров'язбережувального виховання закладені у працях К. Бондаревської, І. Брехмана, Є. Бойченко, О. Дубогай, З. Малькової, Н. Полетаєвої та ін. Автори сходяться на думці, що ефективність виховання і навчання дітей та підлітків залежить від здоров'я. Здоров'я – важливий фактор працездатності і гармонійного розвитку дитячого організму. Від здоров'я, життєрадісності дітей залежать їх духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили.

Не можна залишити поза увагою роботи М. Амосова, Г. Апанасенка, І. Аршавського, В. Волкова, Т. Данилюк, Л. Звиняковського, М. Саричева, що присвячені медико-біологічним особливостям зміцнення здоров'я підростаючого покоління.

Останніми роками питання охорони здоров'я дитини розглядається в контексті педагогічної валеології (Т. Бойченко, І. Василяшко, М. Гончаренко, М. Гриньова, Л. Горяна). Науковці зауважують, що в сучасних умовах особливої значущості набуває валеологічна підтримка учнів, однією з функцій якої є озброєння дитини знаннями та вміннями, необхідними для зміцнення віри у власні сили. Адже від того, що буде закладено в дитині з раннього дитинства, залежатиме її світогляд, спосіб життя і культура.

Науковець С.Свириденко доходить висновку, що крім об'єктивних факторів (соціальне оточення, економічна ситуація, матеріальний стан сім'ї і т. ін.), у збереженні здоров'я значну роль відіграють суб'єктивні фактори (потреба бути здоровим, вміння підтримувати власне здоров'я, готовність протистояти шкідливим звичкам). Відтак, на думку вченого, саме на школу покладаються завдання здоров'язбереження, а для цього необхідно залучати дітей до різноманітної діяльності, що сприяє формуванню вмінь і навичок здорового способу життя, відповідає бажанням учнів, закладає основи ціннісної орієнтації, визначає напрями їх подальшого фізичного, психічного, соціального і морального здоров'я [3].

Мета статті – розгляд проблеми створення умов у закладі загальної середньої освіти для реалізації оздоровчої функції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, стан здоров'я людей залежить від багатьох чинників. За класифікацією американського вченого Роббінса, фактори, що впливають на здоров'я, можна розділити на чотири великі групи: спосіб життя (51-52 % впливу); стан навколишнього середовища (20-21 %); біологічні чинники (19-20 %); обсяг і якість медичної допомоги (8- 9 %) [5, С. 335]. Ця статистика свідчить про перевагу саме суспільних впливів на здоров'я і є підтвердженням думки про відповідальність суспільства та держави за здоров'я, наявність протиріччя між декларованим і реальним правом людей на здоров'я.

За роки навчання в освітніх установах спостерігається прогресуюче погіршення стану здоров'я учнів: 70% функціональних розладів переходять в

стійку хронічну патологію. Найбільш значний приріст порушень стану здоров'я відзначений у найбільш критичні періоди дитинства: у молодших школярів – в 7, 10 років і у підлітків у період від 12 до 17 років. При цьому вважається, що негативний вплив внутрішньошкільного середовища і, перш за все, перевантажень в початковій школі становить 12%, а в старшій – 21%. [5, С. 335]. На думку науковців та практиків, погіршення здоров'я учнів викликають: обмеженість рухової активності (гіподинамія); низький рівень організації харчування; відсутність продуктивної системи служб лікарського контролю за станом здоров'я учнів; порушення фізіолого-гігієнічних вимог до організації освітнього процесу; недосконалість програм і методик організації здоров'язбереження в освітній установі; збільшення обсягу навчальних навантажень на учня, яке призводить до перевтоми, стресів; недостатній рівень компетентності педагогів, батьків, керівників освітніх установ у питаннях формування, зміцнення і збереження здоров'я всіх суб'єктів системи освіти та ін. [1, С. 35]. Це ще раз доводить, що охорона здоров'я школярів вимагає від працівників освітніх установ пошуку ефективних шляхів вирішення цієї проблеми. Необхідно організувати таку освітню діяльність, яка б допомогла як учневі, так і вчителю зберегти здоров'я.

Одним із напрямів розв'язання цієї проблеми є, на нашу думку, формування у закладі освіти здоров'язбережувального середовища. Переконані, що навколо дітей необхідно створити таке освітньо-виховне середовище, яке було б насичена атрибутами, символікою, термінологією, знаннями, ритуалами і звичаями здоров'язбережувального характеру, що призведе до формування потреби вести здоровий спосіб життя, до свідомої охорони свого здоров'я та здоров'я оточуючих людей, до оволодіння необхідними для цього практичними навичками і вміннями. Таким чином сформовані традиції здоров'язбереження стануть надбанням нації, держави, невід'ємною частиною життя людей.

До визначення основних характеристик здоров'язбережувального середовища закладу освіти, окреслення педагогічних умов його створення зверталися М. Безруких, Н. Бібік, Д. Журавльов, Г. Зайцев, О. Іонова,

Ю. Науменко, Л. Омельченко, О. Омельченко, Г. Ткаченко, О. Савченко, Н. Самолова, Н. Смірнов, аналіз праць яких дав змогу визначити основні напрями, що потребують урахування під час розробки педагогічних умов створення та реалізації здоров'язбережувального середовища залежно від особливостей того чи іншого закладу освіти.

Здійснивши аналіз наукової літератури, робимо висновок, що поняття «здоров'язбережувальне середовище» не має однозначного трактування, тому, спираючись на вивчення більш схожих за змістом визначень, наводимо власне тлумачення поняття «здоров'язбережувальне середовище закладу загальної середньої освіти» як сукупність певних умов (гігієнічних, медичних, психологічних, педагогічних); застосування активних форм і методів навчання, спрямованих на збереження й зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу; наявність позитивної психологічної атмосфери під час навчальних занять; обізнаність педагогів і учнів зі способами збереження здоров'я і дотримання ними здоров'язбережувальної поведінки; вироблення в педагогів ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я школярів.

У процесі дослідження розроблено модель здоров'язбережувального освітнього середовища, що являє собою сукупність мікросередовищ – екологічного, емоційно-поведінкового, культурологічного, предметного, змістовно-методичного. Коротко опишемо деякі з них.

Екологічне мікросередовище пов'язане з умовами життєдіяльності школярів та педагогів, що визначаються як місцем розташування закладу освіти, так і природними геохімічними особливостями конкретної місцевості. Важливим елементом екологічного мікросередовища школи є його відеоекологічна складова. Адже людина сприймає світ, що її оточує цілісно: форму, колір, розташування та розміри предметів; їх оточення впливає на самопочуття, настрої, працездатність і, навіть, характер людини. Різноманітність форм і ліній, округлі обриси, комбінації різних геометричних фігур сприяють більш високій працездатності, кращому настрою, оптимістичним очікуванням. Кольорова інформація стимулює роботу залоз

внутрішньої секреції та виділення різноманітних гормонів. У зв'язку з цим висуваються певні вимоги до естетичного оформлення приміщення школи, а саме, колір шпалер у класних кімнатах та коридорах має бути теплих пастельних відтінків бежевого, оливкового та рожевого кольорів. Обов'язкове оформлення шкільних коридорів зонами відпочинку з рослинами, особливо – квітучими. Для комфортності велике значення має художнє оформлення: живопис, скульптури, мозаїки, вітражі, вироби, виконані у творчих об'єднаннях школярів. За таких умов поліпшується настрій, самопочуття, суттєво підвищується працездатність і можливість у повній мірі засвоювати навчальний матеріал.

У системі заходів збереження і зміцнення здоров'я учнів та педагогів велике значення має підбір оздоровчої флори, яка сприяє нормалізації складу повітря, зняттю нервово-емоційної та зорової втоми, естетичному оформленню інтер'єрів. Окрім того, за допомогою кімнатних рослин заповнюється дефіцит спілкування школярів з природою, який неминуче виникає у місті серед одноманітності стандартних будинків, дратівного шуму машин, незгасаючого годинами екрану телевізора або комп'ютера. Такі фізичні компоненти екологічного мікросередовища як оптимальні режими температури, вологості і свіжості повітря; іонізація та хімічний склад повітря, інтенсивність радіації; раціональний режим харчування, чергування фізичного та інтелектуального навантаження; відповідність трудових процесів швидкісним, енергетичним, зоровим і слуховим можливостям школярів також суттєво впливають на дитячий організм.

Культурологічне здоров'язбережувальне мікросередовище відображає феномени культури і мистецтва, інтегровані в освітній процес школи [4, С. 48]. Воно сприяє зануренню школярів у світ духовних цінностей, дозволяє осмислити як єдиний комплекс міфологію, релігію, філософію, мистецтво, етичні та естетичні цінності. Прийняти і перейнятися культурою твоєї малої Батьківщини – це означає полюбити її. А якщо дитина навчиться любити, значить духовно буде здоровою. Окрім цього, використання під час проведення

уроків рольових ігор, співу, інсценівок, театралізацій, пальчикового театру, розігрування сенок історичних подій, драматизацій дозволяє не тільки підвищити ефективність освітнього процесу, інтерес до уроків, але і досягнути позитивного результату для здоров'я учнів. Нейтралізація напруги і стресу, емоційна розрядка, підвищення комунікативної компетентності, в тому числі при вирішенні конфліктів, подолання езопової позиції через ідентифікацію з історичними, літературними або вигаданими героями – ось лише короткий перелік психологічних ефектів, які виникають при використанні таких методів і прийомів.

Емоційно-поведінкове мікросередовище школи представлено сукупністю поведінкових дій, вчинків, емоційних процесів, проявів учнів і педагогів. Характеристиками цього мікросередовища є: рівень комунікативної культури учнів і педагогів; характеристики емоційно-психологічного клімату в школі в цілому і в кожному класі зокрема, а також – в педагогічному колективі школи; стиль поведінки учнів і педагогів на уроках; форми і характер поведінки учнів на перервах; турбота учнів і педагогів про психологічні результати свого впливу на інших людей в процесі спілкування [4, С. 40]; особистий приклад оточуючих (батьків, педагогів, соціуму), їх культура здоров'я, здоров'яформуючий і здоров'язберезувальний досвід, спосіб життя, діяльність, поведінка, взаємини (співпраця, взаємодопомога, панування).

Предметне (матеріально-технічне) мікросередовище – це сукупність матеріальних засобів, за допомогою яких здійснюється освітній процес, тобто приміщення, оснащені різноманітними видами навчального обладнання і пристосовані до діяльності учителя та учнів (просторі і світлі кабінети із сучасними меблями; наявність в достатній кількості технічних засобів навчання; актового і спортивного залів, лабораторій, їдальні, бібліотеки, медичного кабінету), приміщення для допоміжних служб, будівля в цілому (функціональна і естетично вдала) та прилегла до неї територія (достатньо велика і доглянута). Окрім штучних об'єктів, до предметного середовища включені і природні: зелені куточки, акваріуми, тераріуми, міні-теплиці,

рекреації, оранжереї тощо. З метою виявлення рівня задоволеності шкільним предметним середовищем щодо його впливу на збереження і зміцнення здоров'я, учням 9-11 класів (в опитуванні взяли участь 142 респонденти) було запропоновано написати міні-твір за темою: «Моя школа здоров'я». Аналіз учнівських творів виявив, що школярі надають великої уваги цьому аспекту, наголошуючи на тому, що: *«...добре було б щоб у нашій школі був басейн і великий спортивний зал із тренажерами. Тут ми могли б займатися спортом, відпочивати».*

«У кожному класі для кожного учня має бути персональний комп'ютер чи ноутбук. Це полегшить стан викладання для вчителів, а навчання буде більш приємним і цікавим для учнів. Дуже добре, якщо у школі буде достатня кількість приладів для проведення лабораторних робіт з фізики, біології, хімії. Адже наочно побачена і почута інформація запам'ятовується набагато легше».

«Школа майбутнього – це сучасна будівля з індивідуальним фасадом і оригінальним внутрішнім плануванням. Кондиціонер – у кожному клас. Басейн, стадіон мають бути обов'язковими. Дуже хочу щоб у школі майбутнього, де будуть навчатися мої діти, було багато квітів, дерев, цікавих рослинних конструкцій, фонтан і майданчики для відпочинку. Тоді мої діти будуть здоровими».

Погляди учнів підтвердили результати опитування педагогів. З необхідних чинників створення в закладі освіти умов для збереження і зміцнення здоров'я учнів за рахунок зміцнення матеріально-технічної бази, опитані педагоги виокремили: придбання бази для діагностики функціонального стану учнів (100%); роботу стоматологічного кабінету (86,5%); організацію постійного контролю за станом питного режиму і меблів у класах (72,5%); придбання зорових тренажерів (67,2%); створення кабінетів масажу і ЛФК (65,5%). Особливо слід підкреслити, що переважна більшість педагогів при створенні здоров'язберезувального предметного мікросередовища передбачає реалізацію наступних заходів: забезпечення

дотримання санітарно-гігієнічних норм і техніки безпеки в організації предметного середовища школи; здоров'язбережувальну організацію взаємодії учнів з предметним середовищем під час їх перебування в школі; діагностично-консультативну допомогу сім'ї в організації місця школяра для підготовки домашніх завдань. Таким чином, обладнане, відповідно до вимог ергономіки, психологічних, фізіологічних, антропометричних, вікових та інших особливостей дітей і дорослих предметне мікросередовище забезпечує нормальне фізичне, психічне здоров'я учасників освітнього процесу.

Складовими змістовно-методичного мікросередовище є: змістова сфера (стандарт освіти, програми основної і додаткової освіти, гурткова і студійна робота, підручники, методичні рекомендації для проведення моніторингу стану здоров'я учнів, діагностики та виявлення емоційної напруженості, дослідження самопочуття, активності і настрою тощо); технології, форми, методи організації життєдіяльності дітей у закладі освіти; організаційно-управлінська діяльність (програми здоров'язбережувального супроводу освітнього процесу, програми моніторингу впливу здоров'язбережувального освітнього середовища на рівень володіння здоров'язбережувальною компетентністю, сформованості життєствердного здоров'язбережувального образу світу, стан фізичного, психічного, соціального, духовно-морального здоров'я учнів школи); рівень компетентності фахівців в питаннях здоров'я і здорового способу життя (робота методичних об'єднань, співпраця з медичними та науковими установами, з закладами вищої освіти, участь у наукових семінарах та конференціях, проведення семінарів, педрад, курсів підвищення кваліфікації з питань здоров'язбереження, формування життєвих навичок; система роботи з батьками з питань здоров'я і здорового способу життя (батьківські збори, батьківський всеобуч, конференції, лекторії, тренінги тощо); науково-методичне забезпечення здоров'язбережувальної діяльності.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підсумовуючи, ми доходимо висновку, що здоров'язбережувальне освітнє середовище є чинником, що впливає на

ефективність освітнього процесу в цілому, і діяльність кожного педагога та учня зокрема. Функціонування здоров'язбережувального освітнього середовища у закладі загальної середньої освіти дасть змогу зміцнювати здоров'я учнів, формувати культуру їх здоров'я, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я та проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи для забезпечення здоров'я. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні аспектів діяльності адміністрації школи зі збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителів.

Джерела та література

1. Методика організації здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи / О. Вашенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2014. Вип. 32. С. 34-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_32_13 (дата звернення: 12. 09. 2019).
2. Нова українська школа: poradnyk dlya vchytelya / Pid zag. red. Bibik N. M. K.: TOV «Vydavnychij dim «Pleyady», 2017. 206 s.
3. Свириденко С.О. Формування ціннісних орієнтацій як чинник духовного здоров'я особистості // Проблеми освіти. К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2002. Вип. 29. С. 72-78.
4. Смирнов Н. К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в современной школе / Н. К. Смирнов. М.: АПК и ПРО, 2002. 121с.
5. Щурова Н. В. Роль здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу в зміцненні здоров'я школярів // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38). С. 334-336

References

1. Metody`ka organizaciyi zdorov'yazberezhuval`nogo osvitr`ogo seredovy`shha pochatkovoyi shkoly` / O. Vashhenko // Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo nacional`nogo universy`tetu. Seriya : Pedagogika. Social`na robota. 2014. Vy`p. 32. S. 34-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_32_13 (data zvernennya: 12. 09. 2019).
2. Nova ukrayins`ka shkola: poradny`k dlya vchy`telya / Pid zag. red. Bibik N. M. K.: TOV «Vy`davny`chy`j dim «Pleyady`», 2017. 206 s.
3. Svy`ry`denko S.O. Formuvannya cinnisny`x oriyentacij yak chy`nny`k duchovnoho zdorov'ya osoby`stosti // Problemy` osvity`. K.: Naukovo-metody`chny`j centr vy`shhoyi osvity`, 2002. Vy`p. 29. S. 72-78.
4. Smy`rnov N. K. Zdorov`esberegayushhy`e obrazovatel`nye texnologiy`y` v sovremennoj shkole / N. K. Smy`rnov. M.: APK y` PRO, 2002. 121s.
5. Shhurova N. V. Rol` zdorov'yazberezhuval`nogo seredovy`shha zagal`noosvitn`ogo navchal`nogo zakladu v zmicznenni zdorov'ya shkolnyariv // Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo universy`tetu. Seriya: «Pedagogika. Social`na robota». 2016. Vy`pusk 1 (38). S. 334-336

Наталія Полищук, Наталія Кардашук, Галина Давыдюк. Создание условий в учреждении общего среднего образования для реализации оздоровительной функции.

Рассматривается проблема создания условий в учреждении общего среднего образования для реализации оздоровительной функции. Доказано, что здоровье и обучение взаимосвязаны и взаимообусловлены. Чем крепче здоровье учащихся, тем продуктивнее обучение, и, следовательно, чем выше активность и противостояние возможным негативным воздействиям извне, тем успешнее протекает адаптация к условиям среды.

Уточнено содержание понятия «здоровьесберегающая образовательная среда», как совокупность определенных условий (гигиенических, медицинских, психологических, педагогических), применение активных форм и методов обучения, направленных на сохранение и укрепление здоровья участников образовательного процесса; наличие положительной психологической атмосферы во время учебных занятий; осведомленность педагогов и учащихся со способами сохранения здоровья и соблюдения ими здоровьесберегающего поведения; выработка у педагогов ценностного отношения к собственному здоровью и здоровью школьников.

Сосредоточено внимание на факторах образовательной среды, значимых для сохранения здоровья учащихся и педагогов. Определены основные направления формирования здоровьесберегающей среды учреждения общего среднего образования. Выделены дидактические условия формирования здоровьесберегающей образовательной среды.

Представлена модель формирования здоровьесберегающей образовательной среды, что представляет собой совокупность микросред - экологического, эмоционально-поведенческого, культурологического, предметного, содержательно-методического.

Ключевые слова: организация здоровьесберегающей образовательной среды, здоровьесберегающая и здоровьесформирующая педагогика, здоровьесберегающие образовательные технологии.

Nataliia Polishchuk, Nataliia Kardashuk, Halyna Davydiuk. The creating of conditions in an institution of general secondary education for implementation the health-improving function of school.

The problem of creating conditions in an institution of general secondary education for implementation the health-improving function of school is considered. It is proved that health and learning are interconnected and interdependent. The healthier the students are, the more productive learning is, and therefore, the higher the activity and counteracting the possible negative effects from the outside are, the better the adaptation to the environment is.

It has been clarified the concept of "health-saving educational environment" as a set of certain conditions (hygienic, medical, psychological, pedagogical); the use of active forms and teaching methods aimed at preserving and promoting the health of participants of educational process; the presence of a positive psychological atmosphere during the lessons; teachers' and students' awareness of ways the health preserving and keeping health-saving behavior; forming teachers' value attitude towards their own and students' health.

The focus is on the factors of education environment relevant to the students' and teachers' health saving. The basic directions of health-saving environment formation of an institution of general secondary education are outlined. The didactic conditions of forming the health-saving educational environment are distinguished.

It has been presented the model of health-saving educational environment formation, as a set of microenvironments – ecological, emotional and behavioral, cultural, subject, content and methodical.

Key words: organization of health-saving education environment, health-saving and health-forming pedagogy, health-saving education technologies.